ŠCID - ŠTUDIJSKI CENTER ZA INDUSTRIJSKO DEMOKRACIJO
ZDRUŽENJE SVETOV DELAVCEV SLOVENIJE
Bevkova 50, 4000 Kranj
Tel.: (04) 231 44 70
E-mail: info@delavska-participacija.com
www.delavska-participacija.com

Sporočilo Združenja svetov delavcev Slovenije za javnost:

Poziv vladi in delodajalcem v zvezi s covid-19

V Združenju svetov delavcev Slovenije (ZSDS) ugotavljamo, da je že spomladanski prvi val epidemije covid-19 zelo nazorno razkril nekatere **hude pomanjkljivosti in nesprejemljive rešitve v sedanji »sistemski« zasnovi slovenskega modela varnosti in zdravja pri delu (VZD)**, ki bi jih - zaradi aktualno grozeče nevarnosti ponovitve te epidemije v še težji obliki - veljalo nemudoma odpraviti. Zato pozivamo:

1. **Vlado RS**, da čim prej pripravi predlog ustreznih sprememb Zakona o varnosti in zdravju pri delu (ZVZD-1) za nujno rekonstrukcijo veljavnega modela VZD ter jih predlaga v sprejem po nujnem zakonodajnem postopku, dosedanja pravno nezavezujoča »priporočila« NIJZ delodajalcem o ukrepih zoper okužbe z novim koronavirusom pa pretvori v obliko pravno zavezujočega predpisa (odloka), ki bo omogočil tudi učinkovito pravno ukrepanje inšpekcije dela zoper morebitne kršitelje;

2. **vse slovenske delodajalce** pa, da - na prostovoljni podlagi in ne čakajoč na morebitne tovrstne zakonske spremembe - izvoljene delavske predstavnike za VZD, tj. svete delavcev oziroma delavske zaupnike v svojih podjetjih in zavodih že zdaj vključijo kot povsem enakopravne »(so)odločevalce« v postopke oblikovanja in sprejemanja ukrepov za boj proti okužbam z novim koronavirusom, kakor tudi vseh drugih pomembnejših odločitev na področju VZD.

U t e m e l j i t e v:

Uvodoma omenjene izkušnje iz prvega vala epidemije covid-19, ki jih vsi poznamo, so žal pokazale, da so nekateri - družbeno neodgovorni - delodajalci tudi v tej situaciji **postavili v ospredje svoje ekonomske interese** in (kljub dejstvu, da njihova dejavnost nikakor ne sodi med »nujne« in da v svojih poslovnih procesih v resnici še zdaleč niso mogli ali hoteli udejaniti priporočenih antikorona ukrepov NIJZ) delavce pod grožnjo odpovedi zaposlitve (pri)silili hoditi v službo ter se izpostavljati nesprejemljivemu tveganju za svoje zdravje in življenja. In da so bili ti delavci, ki jim veljavni zakon glede sprejemanja ukrepov VZD - čeprav gre pri tem za njihovo lastno zdravje in življenja - zdaj daje le **pravico »biti konzultirani«** (ne pa tudi enakopravno soodločati!), pri tem **popolnoma nemočni**. Z njimi vred pa enako še inšpekcija dela, ki seveda kršitev nekakšnih zgolj »priporočenih« (ne pa tudi »predpisanih«!) ukrepov NIJZ že po logiki stvari pač niti ne more učinkovito pravno sankcionirati.

Oboje je seveda že v temelju nekaj povsem nepojmljivega in sistemsko absolutno nedopustnega**,** zato se nam kaj takega v Sloveniji **ne bi smelo nikoli več ponoviti**. In sicer na splošno, se pravi v zvezi z urejanjem kateregakoli vidika zagotavljanja varnega delovnega okolja zaposlenim in ne morda samo ob kakih novih epidemijah! Gre namreč za globlji

»sistemski« problem, ki tiči že v sami pravno-teoretični zasnovi trenutno veljavnega modela VZD, kaže pa se v tem, da

- imajo v tem modelu zdaj - paradoksalno! - v bistvu daleč najmanj besede prav tisti (in njihovi predstavniki), o katerih zdravju in življenjih se pravzaprav odloča,
- država, ki jih je s svojim zakonom (namesto da bi jih ustrezno odločevalsko »opolnomočila«, tako da bi lahko sami učinkovito skrbeli za ustrezno uresničevanje svoje pravice do varnega delovnega okolja) postavila v ta nebogljeni položaj enostranske odvisnosti od »dobre volje« delodajalcev, pa jih v tem pogledu objektivno ne more (in jih tudi nikoli ne bo mogla) zares celovito in učinkovito »nadomestno« zaščititi,

kajti vseh potrebnih konkretnih varnostnih ukrepov za vse vrste možnih tveganj v vseh možnih situacijah in delovnih okoljih pač **ni mogoče vnaprej »predpisati«, ampak je njihova konkretizacija predmet t. i. izjav o varnosti z oceno tveganja** kot avtonomnih pravnih aktov pri posameznih delodajalcih. Za sprejem tega akta - in v tem je jedro problema! - pa je po zakonu pristojen izključno vsak delodajalec sam, pri čemer se je z delavci oziroma njihovimi izvoljenimi predstavniki dolžan o tem predhodno **zgolj »posvetovati«**, ne da bi ga njihovi predlogi in zahteve pravno kakorkoli zavezovali - lahko jih po svoji presoji upošteva ali pa tudi ne. Sistemsko gledano to v bistvu pomeni, da o »njihovih interesih« glede lastne varnosti pri delu zdaj lahko povsem suvereno odloča nekdo drug, delavci sami pa imajo pravico k temu kvečjemu kaj nezavezujočega »pripomniti«, prav nič več.

In nad tem **očitnim sistemskim paradoksom veljavnega modela VZD,** ki v opisanem smislu seveda še zdaleč ni problematičen le v povezavi z aktualnim sprejemanjem ukrepov zoper okužbe ob tokratni in ob raznih drugih možnih epidemijah, temveč v povsem enaki meri tudi ob odločanju o vseh drugih ključnih vprašanjih učinkovitega zagotavljanja VZD v podjetjih in zavodih**, bi se vsekakor veljalo globoko zamisliti**.

Dejstvo je torej, da ima - na prvi pogled sicer sila všečno - zakonsko načelo, da so **za varno delovno okolje »svojih« delavcev pač odgovorni delodajalci**, žal tudi svojo, bistveno bolj problematično drugo plat. To pa je, da zakon zahteva od delavcev, da se morajo - če hočejo imeti službo in s tem sredstva za preživljanje - tudi glede varstva svojega zdravja in življenja pač v celoti podrejati svojim delodajalcem njihovim interesom ter - večji ali pa manjši - tovrstni učinkovitosti države, ker sami - neposredno ali prek svojih izvoljenih predstavnikov - o tem po veljavni zakonodaji pač **sploh nimajo pravice (so)odločati.** Po mnenju ZSDS to pomeni skrajno resno sistemsko anomalijo, zato je treba brez odlašanja sprejeti tudi uvodoma predlagane sistemske spremembe.

Ključnega pomena pri tem pa je seveda prek ZVZD-1 **(ponovno) uzakoniti pravico** legitimno izvoljenih delavskih predstavnikov za področje VZD, tj. svetov delavcev in/ali delavskih zaupnikov za VZD, **do enakopravnega »sodoločanja«** (z obveznim predhodnim soglasjem) glede vseh vprašanj VZD v podjetjih in zavodih.. To pravico je namreč prvotno sicer že določal tudi ZSDU (Zakon o sodelovanju delavcev pri upravljanju), a je bila z novelo ZSDU-A iz leta 2001 iz popolnoma nerazumljivih razlogov ukinjena in v obeh omenjenih zakonih **nadomeščena zgolj s pravico do t. i. skupnega posvetovanja,** kar je kajpak nekaj popolnoma drugega in, kot rečeno, **odločevalsko bistveno bolj »benignega«**. Izven sleherne zdravorazumske logike je namreč, da bi ob vsem zgoraj povedanem lahko imeli delodajalci še naprej - enako kot to velja glede vsebine in načina opravljanja pogodbeno dogovorjenega dela - **»absolutno direktivno in disciplinsko oblast nad delavci«** tudi glede varstva njihovega zdravja in življenj. O tem ne more enostransko, torej namesto njih in brez njihove povsem enakopravne soudeležbe odločati nihče!

Kajti zdravje in življenja delavcev - za razliko od njihove »delovne sile« - **niti teoretično niso in ne morejo biti naprodaj**, se pravi predmet navadne kupoprodaje na »trgu dela«, kakršna naj bi bila sicer filozofski temelj t. i. tržnih delovnih razmerij med delodajalci in delojemalci. Za urejanje medsebojnih razmerij na področje VZD pač zagotovo ne more veljati, da je delodajalec skupaj z delavčevim delom **»kupil« tudi njegovo zdravje in življenje**, ter da lahko med delovnim časom prosto razpolaga tudi z njima..

Skratka, nujno je nemudoma uveljaviti **radikalno novo filozofijo »sistema« varnosti in zdravja pri delu ter (ponovno) opolnomočiti svete delavcev na tem področju!** V Združenju svetov delavcev Slovenije smo v tem smislu že pred časom pripravili tudi ustrezne konkretne predloge sprememb in dopolnitev ZVZD-1 in ZID-1 (Zakona o inšpekciji dela) za temeljito rekonstrukcijo veljavnega modela VZD in jih posredovalo Vladi RS. Objavljeni so na spletni strani združenja (https://www.delavska-participacija.com/wp-content/uploads/2020/06/Pobuda-Vladi-RS-rekonstrukcija-modela-VZD-24.6.2020-1.pdf.

Datum: 16. 10. 2020

Generalni sekretar ZSDS
dr. Mato Gostiša

